

hun ongeluk kunnen voorzien: bij hen, degelijke kerk-menschen, pasten die mondaine vrouwen niet.

Hier is, in de scherpe tekening van het negatieve, het positieve heel duidelijk. Maar ook wordt dat direct in het licht gesteld in het verhaal van het derde echtpaar, van Akkeren. Deze vriend van Tellen en Wolf trouwt Sabine, een heel eenvoudig, devoot meisje, nichtje van de dames Dano, maar door dezen en haar moeder met den nek aangezien). Van Akkeren heeft met zijn huwelijkskeuze ernst gemaakt. Hij heeft met den pastoor een en ander maal overlegd en op diens loffelijk getuigenis Sabine getrouwd, ofschoon ze beneden zijn stand was. En dat huwelijk is een toonbeeld van geluk; het wordt in alle opzichten rijk gezegend en is een dagelijks opnieuw beloofde blijdschap. Even droevig als het leven van Tellen en Wolf, even zonnig is dat van Van Akkeren en daardoor kan hij hun helper en trooster zijn, altijd en telkens weer.

Dit huwelijk van Van Akkeren en Sabine is het sprekende voorbeeld van het goede, op hechte grondslagen gebouwde huwelijk, waaruit een rijk en gelukkig gezins- en liefdesleven opbloeit, een pleidooi-in-faute voor het Roomsche huwelijksprincipe tegenover moderne moraal.

Nog moet vermeld, dat ook de, in dezen belangrijke, opvoedingsfactor scherp wordt belicht. Want tegenover de slappe, beginsellooze, oppervlakkige moeder der zusters Dano, wordt gesteld de heel eenvoudige, onbeschaafde Tante Trui (Sabine's opvoeder), een volksmens, maar vroom van hart en wijs van zin, die het goede in haar „kind“ heeft gekoesterd en tot rijke ontwikkeling heeft gebracht. Ook hier is de tegenstelling van de absolute eener strekkingshistorie, gelijk in heel het verhaal. Maar, enkele detail-gevallen daargelaten, is toch het boek nergens opdringerig. En in de tragiek van het licht-nemen van wat 't zwaarst had moeten wegen, is het een klaar getuigenis.

We hebben hier alzoo een boek in den geest als Mevrouw Van Wageningen bedoelde. Want wat zij noemde „het constante huwelijk“, „de groote liefde in en voor het gezin“ zijn de centrale gedachten van den roman. Natuurlijk is de geest Roomschen en zijn bepaalde ideeën, die gelanceerd worden, de onze niet. Maar in zijn hoofdzaak: de waarschuwing tegen moderne lichtzinnigheid op

een punt, waar heilige binding behoort erkend te worden is het ook van waarde voor onzen kring, die mede door het infectie-gevaar wordt bedreigd.
C. T.

¹⁾ Wie er meer van weten wil moge ik verwijzen naar: „Het Huwelijksprobleem in leven en literatuur“, door Dr C. J. Honig en Dr C. Tazelaar.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Esperanto.

Nog altoos wachten op beantwoording enkele vragen, die een onzer lezers me deed, over Esperanto.

Ofschoon ik het onderwerp niet zonder kunst en vliegwerk in deze rubriek kan onderbrengen, zal ik deze vragen, die, zooals inzender ze stelde, tot op zekere hoogte ook een geestelijken kant hebben, toch hier maar beantwoorden.

De vragen luiden:

1e. Of het Esperanto mogelijk ook in dienst der Zending, en daarmee voor de uitbreiding van het Koninkrijk Gods, zou kunnen gesteld worden, en

2e of het beschouwd moet worden als een poging, om door verbodering der volken, het oordeel Gods in de Babylonische spraakverwarring op te heffen;

3e. of er ook grond is, in de H. Schrift of daarbuiten, voor het vermoeden, dat het Esperanto een welkom wapen zal worden in de hand van den anti-Christ of van zijn voorlopers.

Doel van de vragen is, licht te krijgen over de houding, die ons, gereformeerde christenen, tegenover de propaganda van het Esperanto voegt.

Ik Begin met de tweede vraag. Daarop moet het antwoord, voorzover m'n kennis reikt, beslist ontkennend luiden. Doel van het Esperanto is, evenmin als van het vroegere Vola-puk, dat er zoo goed als geheel door verdrongen werd, niet een wereldtaal te scheppen die alle bestaande talen vervangt — iets wat ook wel nooit gelukken zou — maar alleen het internationale zakenleven

Wij hebben dus hieraan vast te houden, dat de profetieën aangaande Israëls herstel, die wij in de hoofdstukken 30 en 31 aantreffen, betrekking hebben op geheel Israël, niet op Juda alleen, maar evenzeer op de reeds eerder in ballingschap gevoerde Tien Stammen. Zooals in het waarschuwend woord van Mozes aan het geheele volk de wegvoering in ballingschap als het dreigend oordeel Gods is voorgehouden, al werd dit oordeel ook over de verschillende deelen van dit volk in onderscheidene tempo's voltrokken, zoo wordt ook aan het geheele volk weer de terugkeer uit de ballingschap beloofd. En dat dit nu niet alleen zóó is bedoeld, dat Juda als het geconcentreerde Israël wordt beschouwd, maar dat ook de reeds weggevoerde Tien Stammen mede in het heil zullen deelen, wordt door het uitdrukkelijk noemen van Efraim, zooals dat hier geschiedt, ten duidelijkste in het licht gesteld.

Doch, komen we daarmee niet voor eene moeilijkheid te staan? Is deze toezegging dan wel vervuld? De Berkhoff doet met het oog op het noemen van Efraim de triomfantelijke vraag: „hoe kan men dan toch zeggen, dat deze beloften vervuld zijn in den wederkeer van Juda uit Babel?“ (De Christusregeering, bidz. 154.) Ons antwoord op deze vraag is het volgende. De terugkeer uit de ballingschap, waartoe de Perzische koning Kores of Cyrus in het jaar 536 voor Chr. verlof heeft gegeven, is een terugkeer geweest van Israël, niet van Juda alleen. Dat er ook uit de Tien Stammen zijn teruggekeerd, wordt ons geleerd door de mededeeling in de boeken Ezra en Nehemia, dat er onder de teruggekeerden een aantal gevonden werden, die niet konden bewijzen dat zij van Israëlietischen bloede waren (Ezr. 2:59, 60; Neh. 7:61, 62). Deze mededeeling toch zegt ons in de eerste plaats, dat bij den terugkeer niet gelet werd op afstamming uit Juda, maar uit Israël. Er moeten dus ook lieden van de Tien Stammen onder de terugkeerenden geweest zijn. Ze zegt ons echter ook in de tweede plaats, dat bepaald deze lieden, die het bewijs van hunne Israëlietische afstamming niet konden leveren, tot de voormalige Tien Stammen moeten behoord hebben. Zóó lang had althans voor Juda de ballingschap niet geduurd, dat voor iemand van hen de levering van dit bewijs onmogelijk zou geweest zijn. Heel anders moet het echter gestaan hebben met de Tien Stammen, die toen al bijna twee eeuwen in ballingschap verkeerden. Voor hen zal het in verschillende gevallen wel moeilijk geweest zijn hun echt-Israëlietische afkomst te bewijzen. Maar als er dan zulken onder de terugkeerenden waren, dan moeten dit lieden van de Tien Stammen zijn geweest. Verder vinden we daarvoor ook een grond in het getuigenis van 1 Kron. 9:3, dat na den terugkeer tot de eerste bewoners van Jeruzalem niet alleen behoorden lieden van Juda en Benjamin, maar ook van Efraim en Manasse; alsmede in de vermelding

een middel van gedachten-wisseling te verschaffen, dat de correspondenten onthef van de verplichting om allerlei vreemde talen te leeren.

Dat in het brein van een of ander vurig of kortzichtig propagandist wel eens de gedachte opkomt dat z'n „wereldtaal“ op den duur alle andere talen overbodig zal maken, is wel aan te nemen. Want het brein van propagandisten is nu eenmaal zeer toegankelijk voor dergelijke fantasien. Maar wie van nog wat anders dan van negotie weet — wie ook weet van geestelijke waarden, en van den band die juist in die geestelijke waarden — om nu van andere niet te spreken — een volk bindt aan zijn historisch-geworden taal, weet óók, dat dergelijke pretenties voor een maak-taal kortweg belachelijk zijn.

Hiermee gaf ik eigenlijk óók reeds een antwoord op de eerste vraag.

De Zending toch heeft nitsluitend met geestelijke waarden te doen, en zal daarom in het Esperanto nooit een bruikbaar voertuig vinden.

En al ware het zoo, ze zou er nooit gebruik van kunnen maken, eer heel een volk, dat ze wil bewerken, zich het Esperanto had eigen gemaakt. Doch wanneer zal dat het geval zijn?

En wat de laatste vraag betreft, of het Esperanto een werktuig zou kunnen worden waarmee de anti-christ zijn voordeel doet — wie zal daarop antwoord geven?

De Schrift geeft, voorzover mij bekend, geen enkele aanwijzing die het zou kunnen doen verwachten.

Doch met dergelijke vragen behoeven wij, christenen, ons stellig niet te kwellen.

Wat kan de geest van den anti-christ ten slotte niet in zijn dienst trekken? Wat trekt hij niet reeds nu in zijn dienst? Ook van de dingen, waarvoor we onzen God danken, als voor kostelijke gaven van Zijn gemeene genade? Noem wel cultuurgoed ge wilt: de machine, de telegraaf, de telefoon, heel het electriciteitswezen, de moderne verkeersmiddelen, de radio, de fotografie, of — om iets van ouderen datum te noemen — de boekdrukkunst, de gezegende boekdrukkunst! — op wat van dit alles wierp zich niet de geest die voorlooper en wegbereider is van den anti-christ?

Hoe kostelijker een ding, hoe beter het hem

ding in het Nieuwe Testament, dat b.v. de profetes Anna uit den stam van Aser was (Luk. 2:36). Hier zien we dat dus wel ter dege ook andere stammen dan alleen die van Juda aan den terugkeer hebben deelgenomen. Nu zou men de tegenwerping kunnen maken, dat dit dan toch slechts een zeer gering deel van de Tien Stammen gold. En dit is volkomen juist. Maar men houde wel in het oog, dat het hierbij in het geheel niet om groote cijfers gaat. Het getal van de weggevoerden van de Tien Stammen is ons niet bekend; maar dat van de Judeeërs wordt opgegeven: in het jaar 597 voor Chr. werden weggevoerd 10,000 of misschien wel 18,000 (volgens 2 Kon. 24:14—16; het verschil hangt hiervan af, of men de getallen van vs 16 voor al dan niet in dat van vs. 14 begrepen houdt); en in verband met de inname van Jeruzalem van 586 voor Chr. werden er in totaal niet meer weggevoerd dan 4600 zielen (zie Jer. 52:30). Ook lette men er op, dat lang niet alle Judeeërs zijn teruggekeerd; velen gaven er de voorkeur aan in het vreemde land te blijven. Slechts zij, die de ballingschap als een ellende gevoelden, in weerwil van de betrekkelijk gunstige levensvoorwaarden; slechts zij wier hart aan Zion hing en wier ziel de vervulling van Gods belofte verwachtte, gaven hun rust in den vreemde prijs om den verren, moeizamen tocht te ondernemen naar het land der vaderen. En als men dan het getal der terugkeerenden van de eerste groep ziet berekend op 42,630 (volgens Ezra 2:64 en Neh. 7:66), dan kan men moeilijk aan de conclusie ontkomen, dat de terugkeerenden uit de Tien Stammen allicht toch niet een onbeduidend deel van de totaliteit hebben gevormd. Ten slotte bedenke men dat ook voor de Tien Stammen evenzeer als voor Juda voorwaarde voor de vervulling van de belofte was: geloof en bekeering. Zij werden niet genoodzaakt terug te keeren, zij werden niet met dwang teruggebracht. Slechts werd hun de mogelijkheid geopend, en hoewel er van die mogelijkheid gebruik maakten hing af van de gesteldheid van hun hart.

Wij zien dus geen reden om de vervulling van de belofte van herstel ook voor de Tien Stammen in den terugkeer onder Kores of Cyrus te betwijfelen, en alsnog zulk een terugkeer te verwachten. Trouwens hoe zou deze moeten plaats hebben? Is er iemand die thans nog de Tien Stammen kan aanwijzen? Zijn ze temidden van het volkerenleven niet spoorloos verdwenen? Wat men ook voor een toekomst voor de Joden nog moge verwachten, van eenige bijzondere verwachting voor de Tien Stammen kan daarbij toch geen sprake zijn.

Hiermede kunnen wij afstappen van de hoofdstukken 30 en 31. Over de beide volgende hoofdstukken behoeven wij slechts kort te zijn.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

Het Chiliasme en het Oude Testament.

XXII.

Jeremia: de aankondiging van Israëls herstel in hfdst. 30—33.

In de verzameling van profetieën aangaande Israëls herstel, welke wij in de hoofdstukken 30 en 31 aantreffen, en met name in hfdst. 31, valt ons op dat dit herstel wordt toegezegd aan het geheele Israël; niet alleen aan Juda, maar ook eveneens aan de Tien Stammen. Zoo lezen we in hfdst. 31 vs. 1 de Goddelijke belofte: „Ik zal allen geslachten Israëls tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn“. In 31:5, 6 wordt de terugkeer beloofd in deze bewoordingen: „gij zult weder wijngaarden planten op de bergen van Samaria“ en „de hoeders op Efraims gebergte zullen roepen: maakt u op en laat ons opgaan naar Zion, tot den Heere onzen God.“ In 31:9 wordt er aan herinnerd dat God niet alleen Israël tot een Vader is, maar dat ook Efraim bepaald Zijn eerstgeborene mag worden geheeten. En hetzelfde vinden we nog sterker uitgedrukt in 31:20, waar Efraim, Gods dierbare zoon, Zijn troetelkind wordt geheeten; daarom volgt de belofte: „Ik zal Mij zijner zekerlijk ontfemen, sprekend de Heere“.

Vele uitleggers van moderne richting hebben als hun meening uitgesproken, dat Jeremia hier eigenlijk alleen aan de Tien Stammen terugkeer en herstel belooft. Dit is echter beslist onjuist, wij naast Efraim ook uitdrukkelijk Juda genoemd wordt. Dit is reeds het geval in het opschrift (30:4), in terugslag op de inleidende opdracht om de profetieën te boek te stellen (30:3). Voorts ook in 31:27, waar Juda nevens Israël staat, terwijl de topografische details van 31:38—40 op den herbouw van de stad Jeruzalem betrekking hebben. Bizonder lette men er op, dat in de profetie 31:15—22, waarin de sterkste uitlegging over Efraim voorkomt, het woord gericht wordt tot de Judeesche gevangenen, die op hun tocht naar Babel in de stad Rama halt houden, en tot wie dan gezegd wordt, dat zij zich den weg dien zij nu hebben te gaan moeten merken, omdat zij langs dien weg weer zullen terugkeeren (31:21). De bovenbedoelde uitleggers kunnen dan ook hunne meening alleen staande houden door alles wat op Juda betrekking heeft in deze hoofdstukken kortweg voor onacht te verklaren. Een radicalisme, dat zeker niet wetenschappelijk gerechtvaardigd kan heeten, en in het geval van de profetie 31:15—22 zelfs niet baat, omdat de schrapping van wat op Juda betrekking heeft daar niet uitvoerbaar is.

dienen kan, altoos zijn Gods is.

Had hij in Als een bruik van wereld van Dat de vo ons geen re zich zelf ge integendeel gebruik van Hiermee vragen ook doel waan V.

UIT EN S

III. a. Op in. Taylor, de Waerde ingreep. In vindingen r ontslaan or ken naar onderwerp lang te leve menschen, te doen wo beelden aa gegaan. In zijn scherp sterk gewel meer dan dekking va kracht een productie-v een klein g gezet. Hij

keude wijz verwachten nitieve ein Kanaän in vinden: „er gaarden in spreekt van terugkeer i wanneer hi al de lande hebben“ (v bewijs te o dergelijke i ontrant een bouwen ma de uitdruk in het Oud wig“ niet anders zou hun vorst d een dwaasb niet meer slechts in bepaalden. Ps. 90:2. Isten weer stonds opn bloot. Mee te doen zo de genade tenvertalers de gansche

Wat hoo mededeelin baring beva denzelfden. hfdst. 32. I ook geheel stad en he der Chaldee raken. Met ling van d welke we it De Berkhc noodwendig van Israël, nog moet k Christusrege tusregeering inneren an dat in prof dingen niet Babylonisch staan, toch regeering: f voorzegging vers. Op zi van eene M trekking ge waarin het

te verschaf-
van de ver-
leeren.
ler vurig of
gedachte op-
alle andere
n te nemen.
nu eenmaal
tatiën. Maar
otie weet —
rden, en van
ke waarden
— een volk
al, weet óók,
ak-taal kort-
en antwoord

met geeste-
arom in het
g vinden.
tooit gebruik
t, dat ze wil
gen gemaakt.
? of het Espe-
a waarmee de
e zal daarop
bekend, geen
en doen ver-
n wij, christe-
ist ten slotte
rekt hij niet
dingen, waar-
kostelijke ga-
m welk cul-
traaf, de tele-
moderne ver-
graphie, of —
emen — de
rukkunst! —
niet de geest
an den anti-
ter het hem

b.v. de pro-
er was (Luk.
ter dege ook
Juda aan den
ou men de te-
men toch slechts
tammen gold.
houde wel in
heel niet om
de wegvoerd-
niet bekend;
geven: in het
erd 10.000 of
t. 24:14—16;
n de getallen
an vs. 14 be-
e inname van
den er in to-
00 zielen (zie
lang niet alle
gaven er de
d te blijven.
een ellende
kelijk gunstige
hart aan Zion
Gods belofte
vreemde prijs
e ondernemen
men dan het
ste groep ziet
2:64 en Neh.
de conclusie
uit de Tien
onbeduidend
ad. Ten slotte
tammen even-
de vervulling
ring. Zij wer-
keeren, zij
racht. Slechts
pend, en hoe-
maakten hing
art.
vulling van de
Tien Stammen
rus te betwij-
e verwachten.
laats hebben?
Stammen kan
het volkeren-
Wat men ook
nog moge ver-
chting voor de
n sprake zijn,
van de hoofd-
lgende hoofd-
zijn.
tigelde handeling
cker door den
rdoor op spre-

dienen kan. En hij moet — dat is zijn armoe —
altoos zijn toevlucht nemen tot wat werk en gave
Gods is.

Had hij in 't Paradijs niet reeds de slang nodig?
Als een christen daarom mijden moest het ge-
bruik van al wat satan dienen kan, zou hij de
wereld van zijn God moeten ontvluchten.

Dat de vorst der duisternis iets gebruikt, is voor
ons geen reden om het te laten liggen. Zoo het in
zich zelf goed en een gave Gods is, moet het ons
integendeel prikkelen om er een des te ijveriger
gebruik van te maken.

Hiermee meen ik m'n beantwoording van de
vragen ook voldoende gericht te hebben op het
doel waarmee ze gesteld werden.

V.

F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Organisatie van den Arbeid.
(Taylor-stelsel).

II.

III. a. Op dit moment der Historie greep Taylor
in. Taylor, de „geduchte Amerikaan” gelijk van
de Waerden hem noemt. Waarom hij nu juist
ingreep? Iemand heeft eens geschreven, dat uit-
vindingen nooit toevallig geschieden, maar dat ze
ontstaan onder den drang van het algemeene zoeken
naar en denken aan datgene, wat later het
onderwerp der uitvinding wordt. Dat schijnt reeds
lang te leven in de verbeelding van vele denkende
mensen, tot eindelijk iemand werkelijkheid weet
te doen worden, wat bij anderen nog in vage denk-
beelden aanwezig is. Zoo is het ook met Taylor
gegaan. In Taylor heeft, misschien als gevolg van
zijn scherp opmerkingsvermogen, buitengewoon
sterk gewerkt de drang der historie, waardoor hij
meer dan iemand anders is gekomen tot de ont-
dekking van het feit, dat van de menselijke
kracht een groot gedeelte verloren gaat, dat het
productie-vermogen van den mensch slechts voor
een klein gedeelte in werkelijk product wordt om-
gezet. Hij heeft dien drang gevolgd en door een

kende wijze wordt duidelijk gemaakt, dat de te
verwachten inneming van de stad niet het defi-
nitive einde is, maar Israëls nationale leven in
Kanaän in de toekomst weer zijn voortzetting zal
vinden: „er zullen nog huizen en velden en wijn-
gaarden in dit land gekocht worden” (vs. 15). Het
spreekt vanzelf dat hiermee bedoeld wordt op den
terugkeer uit de Babylonische ballingschap; en
wanneer hier dus sprake is van een „vergaderen uit
al de landen, waarheen de Heere hen zal verdreyen
hebben” (vs. 37), dan hebben we daarin weer een
bewijs te meer, dat men op het gebruik van een
dergelijke uitdrukking geen vergaande conclusies
omtrent een nog te wachten toekomst voor Israël
bouwen mag. Zelfs kan men geen beroep doen op
de uitdrukking „een eeuwig verbond”, in vs. 40.
In het Oude Testament beteekent het woord „eeu-
wig” niet hetzelfde, als wij er onder verstaan;
anders zou in den mond van onderdanen jegens
hun vorst de wensch „o koning leef in eeuwigheid”
een dwaasheid zijn. Het beteekent in het algemeen
niet meer dan: duurzaam, voor langen tijd; en
slechts in een zeer enkel geval krijgt het den
bepaalden zin, dien wij er aan hechten, b.v. in
Ps. 90:2. De bedoeling is dus; wanneer de Israë-
lieten weer in Kanaän terug zijn, staan ze niet aan-
stonds opnieuw aan het gevaar van wegvoering
bloot. Meer niet. En dat we in dit hoofdstuk
te doen zouden hebben met eene toezegging van
de genade des nieuwen verbonds, zooals onze Sta-
tenvertalers meenen, is geheel en al in strijd met
de gansche strekking dezer profetie.

Wat hoofdstuk 33 aangaat, dit begint met de
mededeeling, dat het een tweede Goddelijke open-
baring bevat, aan den profeet ten deel gevallen in
denzelfden tijd als die welke beschreven is in
hfdst. 32. In de eerste 13 verzen vinden we dan
ook geheel dezelfde gedachte van terugkeer in de
stad en het land, die thans door het kriegsbedrijf
der Chaldeen almeer in staat van verwoesting ge-
raken. Met het 14e vers krijgen we dan eene berha-
ling van de belofte van de Rechtvaardige Spruit,
welke we in 23:1—8 hebben aangetroffen. Volgens
Ds Berkhoff volgen daaruit met Schriftuurlijke
noodwendigheid twee dingen: dat de herstelling
van Israël, zooals die in de profetie beloofd wordt,
nog moet komen; en dat ook de daaraan verbonden
Christusgeëering nog te verwachten is (De Christ-
usgeëering, bldz. 155). Hiertegenover wil ik her-
inneren aan het door ons reeds geconstateerde feit,
dat in profetieën, welke volgens de eigen bewoor-
dingen niet anders dan van den terugkeer uit de
Babylonische ballingschap kunnen worden ver-
staan, toch ook de aankondiging van de Christus-
geëering gevonden wordt; men denke aan de
voorzegging in hfdst. 30 vs 5—11, en aldaar het 9e
vers. Op zichzelf zou dus uit het hier voorkomen
van eene Messiaansche profetie geen enkele gevolg-
trekking gemaakt mogen worden omtrent den tijd
waarin het herstel van Israël zal plaats hebben.

arbeid, dien hij aanvankelijk schatte op 6 maan-
den, maar die in werkelijkheid eerst na 26 jaren
als een eenigszins afgerond geheel klaar was, de
wereld verbaasd met zijn ontdekking en haar be-
roerd met zijn maatregelen.

b. Wie Taylor is geweest, (want hij is overleden
in 1915) is met enkele woorden te zeggen:

Geboren te Philadelphia, heeft hij na zijn school-
jaren veel gereisd in Europa en Australië, werd
door een oogziekte getroffen en gedwongen zijn
studie te staken. Trad, te Philadelphia terugge-
komen, als werkman in dienst bij een machine-
fabriek, heeft zich door zijn ontzaglijke energie
omhoog gewerkt tot een, voor een man zonder
academischen graad, zeer hooge positie, heeft daar-
na, om nog hooger te kunnen stijgen, 2½ jaar de
nachten besteed aan studie, totdat hij eindelijk zijn
Ingenieurs-diploma verwierf. Zie hier de korte
levensschets van Frederik Winslow Taylor.

c. Gedurende zijn werken in de fabrieken te
midden van de andere arbeiders had hij o.a. deze
dingen geconstateerd:

1e. dat hij zeer vele arbeiders aanwezig is een
systematisch luieren.

2e. dat er is een terreur van deze luiers op
de werkwijzen, waardoor ook de laatste dikwijls
verhindert worden de productie af te leveren, die
ze zonder buitengewone inspanning zouden kunnen
bereiken.

3e. dat er, zelfs ook onder de goedwilligen, is
een arbeidswijze, die niet doeltreffend kan worden
genoemd.

4e. dat door ondoelmatige inrichting van werk-
plaatsen en hulpmiddelen, door onjuiste opstelling
van machines en onjuiste inrichtingen van gereed-
schappen de arbeid noodeloos wordt bemoeilijkt,
en dus de productiviteit van den arbeider wordt
belemmerd.

Taylor ergerde zich zoodanig over al deze ar-
beidsverspilling, dat hij in studie heeft genomen
allerlei maatregelen, die de verspilling konden
tegengaan, welke maatregelen hij opgebouwd heeft
tot wat men later heeft genoemd het Taylor-stelsel.
Van dit Taylor-stelsel, dat dus beoogt: systema-
tisatie van den menschen arbeid, of zooals
het ook wel gezegd is: „mensen-economie”, wil
ik trachten de hoofdenken zoo kort mogelijk
te schetsen. Hierbij zal ik mij niet beperken tot

Maar er is meer. Het kan aan Ds Berkhoff niet
onbekend zijn, dat wij met het heele tweede ge-
deelte van hfdst. 33 (vs 14—26) voor een uiterst
moeilijke en ingewikkelde tekstkritische kwestie
geplaatst worden. Het gansche stuk ontbreekt in
de Septuaginta. En dit stelt ons voor de oplossing
van het raadsel: hoe is het mogelijk, dat dit stuk,
indien het oorspronkelijk is, in een deel der He-
breeuwsche handschriften werd weggelaten, zoodat
de vertalers der Septuaginta geen aanleiding von-
den het in hun overzetting op te nemen? of, hoe
is het denkbaar dat zulk een stuk, indien het niet
oorspronkelijk is, in een zóo groot aantal Hebreeu-
sche handschriften kon insluipen, dat het van on-
zen Hebreeuwschen tekst een vast bestanddeel ging
uitmaken? Eerlijk dient erkend, dat het eene al
even onwaarschijnlijk lijkt als het andere. Maar hoe
is het dan toch gekomen, dat de Septuaginta het
stuk niet heeft en de Hebreeuwsche tekst wel?
Niemand kan op deze vraag het antwoord geven.
Het is een moeilijkheid, waarmee wij geen weg
weten. Maar nu het zoo staat, zal Ds Berkhoff
toch wel willen toegeven, dat het eenigszins ge-
waagd is juist op dit gedeelte eenige verstrekkende
conclusies te bouwen; de teederheid en voorzichtig-
heid die van ons wordt geëischt bij het onderzoek
wat eigenlijk de Schrift omtrent Israëls herstel
leert, noopt ons van een dergelijk gedeelte ter be-
slissing van een verschilpunt geen gebruik te
maken.

Ik zou dus de bespreking van hfdst. 33 hiermee
kunnen besluiten. Maar om den schijn te vermijden
van een ontwijken van de discussie, wil ik toch ook
nog even op het verdere gedeelte van de verzen
14—26 ingaan. Allereerst dan een enkel woord over
vs 18: „ook zal den Levietischen priesteren van
voor mijn aangezicht niet worden afgesneden een
man, die brandoffer offert en spijsoffer aansteke, en
slachtoffer bereide al de dagen”. Ds Berkhoff voor-
ziet, dat men aan dit vers een argument zal ontle-
nen om zijne opvatting van de Christusgeëering te
bestrijden, en de letterlijke opvatting als on-
mogelijk aan te toonen. Daarom poogt hij dit argu-
ment bij voorbaat te ontzenuwen, en hij doet dit
op deze wijze, dat hij er op wijst hoe in de Christ-
usgeëering het Davidisch koningschap zal ver-
schijnen bevrijd van alle typiek, in volle werke-
lijke klaarheid, en dan zegt, dat zoo ook het Levie-
tisch priesterschap in den Christus-Koning zal wor-
den aanschouwd, niet meer gehuld in de schadu-
wen der O.T.ische symboliek, maar als met ééne
offerande in eeuwigheid volmaakt hebbende dege-
nen die geheiligd worden (De Christusgeëering,
bldz. 156). Ik zou Ds Berkhoff in allen ernst willen
vragen, of hij meent daarmee de letterlijke opvat-
ting te hebben gered? In den tekst is toch dui-
delijk sprake van drie soorten van offers: brand-
offer, spijsoffer en slachtoffer; van een van die
wordt bepaald het woord „aansteken” gebruikt;
en de geheele zegwijze: „den Levietischen pries-

hetgeen Taylor zelf heeft gezegd en geschreven,
maar rekening houden met de ontwikkeling, aan
zijn stelsel bezorgd, door de veelvuldige toepassing
daarvan ook door zijn discipelen.

* * *

C. I. Ik ga dan achtereenvolgens spreken over:

1e. de grondbegrippen van het stelsel.
2e. de wijze van belooning in het stelsel.
3e. de voor- en nadeelen voor den arbeid onder
het stelsel.

4e. de toepassing van het stelsel.
II. De grondbegrippen van het stelsel zijn wel
de volgende:

a. een volkomen scheiding van lichamelijken en
geestelijken arbeid.

b. de uitschakeling van elke onnutte beweging.

c. de vaststelling van een taak, die tenminste is
te leveren.

d. een gedetailleerde omschrijving van de wijze,
waarop de arbeid moet worden uitgevoerd.

1. De scheiding van den lichamelijken en geeste-
lijken arbeid beteekent, dat de studie, tot nu toe
door den arbeider zelf verricht omtrent de wijze
hoe het werk moet worden uitgevoerd, van hem
wordt afgenomen en overgedragen aan anderen, die
daartoe bijzonderlijk worden opgeleid. Voor de
arbeiders blijft dan over het zich inwerken in de
voorschriften, die hun voor de uitvoering worden
verstrekkt, het zich aanpassen aan een voorgeschre-
ven werkwijze en verder de uitvoering van het
werk zelf.

2. Om dit te bereiken, heeft Taylor tijd- en be-
weging-studiën gemaakt. Hij ging daartoe zonder
zich ook maar in het minst te haasten, de arbeiders
gade slaan en wanneer op deze wijze waren vast-
gesteld alle verrichtingen, ook de schijnbaar on-
beduidende, die gedaan werden bij de uitvoering,
dan maakte hij van al die bewegingen een lijstje
en zette zich nu opnieuw neer, thans gewapend
met een z.g. stop-watch, en noteerde hoeveel tijd
elke beweging vorderde. Deze tijdnootities werden
gemaakt tot in onderdeelen van seconden. Vermake-
lijk is het te vernemen hoe Taylor zelf in dit op-
zicht is verbeterd. Een van zijn grootste volge-
lingen, de Amerikaan Gilbreth, meende dat de stop-
watch niet nauwkeurig genoeg werkte en dat hier-
mede te veel onnoodige bewegingen werden ge-

teren zal niet worden afgesneden een man, die...
kan toch niet wel anders worden verstaan dan van
eene regelmatige opeenvolging van fungeerende
priesters. Als men dat letterlijk wil verstaan,
kan men toch niet komen tot eene toepassing op de
ééne offerande van Christus. Wat Ds Berkhoff er-
van zegt, komt eenvoudig op eene zinnebeel-
dige verklaring neer.

Dan ook nog iets over de verzen 23—26. We heb-
ben hier te doen met de bestrijding van eene pessi-
mistische gedachte onder het volk, alsof het volks-
bestaan van Israël voor geheel en blijvend vernie-
tigd te houden was. Ds Berkhoff zegt, dat dit
alleen kan gelden van Israëls toestand na de ver-
woesting van Jeruzalem in 70 na Chr., daar zij in
Babel nog een volk waren met oudsten, eigen
rechtspleging enz. Maar heeft hij wel goed door-
gedacht, tot welke consequentie dit zou moeten
voeren? Het woord des Heeren luidt: „hebt gij niet
gezien, wat dit volk spreekt” — het gaat hier
dus om een uitlating welke de profeet moet ho-
oren van zijn volksgenooten. Als die uitlating be-
trekking zou hebben op den toestand van na het
jaar 70 na Chr., zou dus dat volk moeten
spreken en de profeet moeten hooren in een tijd
welke in ieder geval na het jaar 70 valt! M.a.w.
dan zou deze profetie zeker niet van Jeremia kun-
nen zijn, en eerst na het jaar 70 moeten gedagtee-
kend worden. Dan zou Ds Berkhoff zich daar-
mee stellen aan de zijde van de Septuaginta,
welke de verzen 14—26 niet tot Jeremia's pro-
fetiën rekent — maar dan zou hij daarop ook
geen beroep meer kunnen doen, omdat deze verzen
dan niet mochten worden beschouwd als behoo-
rende tot het Woord Gods, zooals ons dit in het
O. T. geboden wordt. Wij zullen, indien deze woor-
den van het volk tot Jeremia's tijd behooren,
daarin niet anders kunnen zien dan een pessi-
misme naar aanleiding van Jeruzalem's val. En de
profeet antwoordt daarop dan in 's Heeren naam
dat er voor zulk pessimisme geen reden is, maar
dat het herstel van Israël even vast staat als
de door God gegeven orde in de natuur (eene
soortgelijke gedachte als in Jer. 31:35—37).

Wanneer daarom Ds Berkhoff zijne bespreking
van Jeremia in aansluiting aan deze plaats eindigt
met den uitroep: Hoe is het mogelijk, dat men
met zulke ondubbelzinnige uitspraken des Heeren
voor oogen nog vast kan houden aan de voorop-
gezette meening; en toch heeft Israël geen toe-
komst meer! dan heeft deze uitroep niet den min-
sten grond. Zeker, Jeremia verkondigt een toekomst
voor Israël, maar die toekomst ligt in den terugkeer
uit de Assyrisch-Babylonische ballingschap, als-
mede in de geestelijke weldaden van het Nieuwe
Verbond en van de verschijning van den Christus,
doch van een nationale toekomst voor
Israël tegen het wereldeinde weet deze
profeet niets.

G. CH. AALDERS.